

"به قلم سردبیر"

چه کسی می تواند نویسنده یک مقاله علمی باشد؟

امروزه مسئله اخلاق نشر به خصوص در علوم پزشکی بسیار مورد توجه قرار گرفته است، هدف از پژوهش و نشر آن افزایش اطلاعات در امور مختلف پزشکی و دستیابی به آخرین پیشرفت ها جهت درمان و کنترل بیماری هاست، از طرف دیگر مسیر پژوهش و نشر نتایج آن به صورت مقالات علمی از جهت آموزش به دانشجویان و پژوهشگران جوان بسیار ارزشمند است و در این مسیر علاوه بر آموزش چگونگی پژوهش و نشر، مبانی اخلاقی مختلفی مطرح می شود که خود جایگاهی ویژه در آموزش اخلاق پزشکی دارد. اگر در مسیر انجام پژوهش و نشر، آن "اخلاق" در نظر گرفته نشود، هیچ یک از اهداف "پژوهش" محقق نشده است. امروزه سازمانهای بین المللی مختلفی مثل کمیته بین المللی اخلاق نشر (COPE) و انجمن بین المللی سردبیران مجلات علوم پزشکی یا (ICMJE) تلاش زیادی کرده اند که قوانین اجرایی جهت حفظ اخلاق نشر و حقوق نویسندگان واقعی مقالات تدوین شود. از مهمترین چالشها در بحث نشر مقالات پزشکی درج اسامی نویسندگان مقالات است که در ظاهر امری ساده بوده اما در عمل بسیار چالش برانگیز است و دفاتر مجلات علوم پزشکی همواره درگیر انواع مشکلات در این زمینه اند که یکی از عوامل عدم آگاهی از معیارهای واقعی نویسنده بودن و دیگری وجود تعارضاتی است که در ابعاد مختلف فرهنگ ما وجود دارد. با این مقدمه، آخرین اطلاعات مربوط به معیارهای نویسندگی مقالات را که مورد تأیید انجمن بین المللی سردبیران مجلات علوم پزشکی (ICMJE) و نیز انجمن سردبیران علوم پزشکی کشور می باشد، بیان می گردد،

- چه کسی می تواند نویسنده یک مقاله باشد؟

افرادی که در صفحه عنوان مقاله به صورت "By line" در کنار هم ذکر می شوند، از نظر دفتر مجله نویسنده مقاله محسوب می شوند، اما چه افرادی معیار حضور در این جایگاه را دارند؟ افرادی که دارای هر چهار شرایط زیر باشند،

- **شرط اول:** فردی که ایده اولیه پژوهش و طراحی مطالعه مربوط به او بوده است و یا در جمع آوری اطلاعات و آنالیز داده ها نقش داشته است.
  - **شرط دوم:** متن اولیه مقاله را نوشته است و آن را با دقت بررسی کرده است و یا در مروری بر نگارش اولیه مقاله به نکاتی اشاره کرده است که تغییرات قابل توجهی در متن بوجود آورده است.
  - **شرط سوم:** مقاله را پس از آماده سازی و قبل از ارسال برای مجله بازخوانی کرده است و تمام بخش های مقاله مورد تأیید اوست.
  - **شرط چهارم:** نویسنده مقاله کسی است که در برابر تمام قسمت های مقاله از مواد و روش ها تا بحث، پاسخگو بوده و صحت، دقت و اصالت انجام پژوهش مورد تأیید اوست.
- بدین شکل کلیه افرادی که در انجام پژوهش و تدوین مقاله و بررسی نهایی آن نقش و مسئولیت داشته اند به عنوان نویسنده ذکر می شوند و ترتیب قرار گرفتن آنها کاملاً توافقی است.

اما نویسنده مسئول کیست؟ فردی است که هر چهار شرط بالا را دارد اما نقش اصلی او ارتباط با دفتر مجله و انتقال نظرات داوران و سردبیر مجله به نویسندگان و جمع آوری پاسخ های مناسب آنها و ارسال به دفتر مجلات است، پس مهمترین نقش او هماهنگ کننده افراد گروه و ارتباط با دفتر مجلات است.

"Ghost Editor" چه کسی است؟ فردی که دارای معیارهای نویسندگی مقالات بوده اما نام او در گروه نویسندگان مقاله ذکر نشده است مانند دانشجویان یا پژوهشگران نو پا که این امر کاری غیر اخلاقی است.

"Guest Editor" یا "Gift Editor" چه کسی است؟ فردی است که معیارهای نویسندگی مقاله به شرح فوق را ندارد اما نامش در گروه نویسندگان مقاله ذکر شد است. این امر غیر اخلاقی است و می تواند ناشی از تعارفات معمول فرهنگی و یا جهت افزایش اعتبار مقاله به صورت کاذب باشد.

اما در مسیر پژوهش و حاصل آن که مقاله علمی است ممکن است افراد دیگری نیز نقش داشته باشند که معیارهای نویسنده بودن به شرح فوق را ندارند و می بایست از خدمات آنها با ذکر نوع خدمت و نام و نام خانوادگی در قسمت سپاسگزاری مقاله یا **"Acknowledgment"** تقدیر شود.

پس چنانچه می خواهیم به عنوان پژوهشگر و نویسنده مقالات علمی در جامعه پژوهشی داخلی و بین المللی ماندگار شویم، "اخلاق نشر" را سر لوحه خود قرار دهیم.

دکتر دنیا صدی

دانشیار بخش پاتولوژی فک و دهان و

سردبیر مجله تحقیق در علوم دندانپزشکی

منابع:

-www.icmje.org/ethical_1author.html

-www.publicationethics.org

- دکتر بهروز آستانه، شرایط نویسندگان (آخرین ویرایش ۲۰۱۳) ششمین گردهمایی انجمن سردبیران علوم پزشکی کشور، ۵ دی ۱۳۹۲، پژوهشکده علوم غدد درون ریز و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی